

COMPROMÍS AMB LA LLIBERTAT D'EXPRESSION MÈXIC 2009

PREÀMBUL

- > REAFIRMANT: la transcendència de la llibertat d'expressió com a dret humà fonamental, que ultrapassa fins i tot l'àmbit personal per constituir societats més lliures, plurals, democràtiques i respectuoses.
- > RECONeixENT que la llibertat d'expressió és essencial per a la participació pública i el funcionament de la democràcia.
- > CONVENÇUTS que no és possible el gaudi efectiu de la llibertat d'expressió quan hi ha por, foscor i silenci, i que aquest dret fonamental de les persones permet el desenvolupament de les seves capacitats i intel·ligència de manera que sigui possible el desenvolupament ple de la personalitat en l'àmbit individual i l'assoliment d'una pau permanent en l'àmbit col·lectiu.
- > COMPROMETENT els diversos sectors socials per fer de la llibertat d'expressió el fonament del respecte i la tolerància.
- > REITERANT que els ciutadans són corresponsables de l'exercici d'aquesta llibertat i que han d'exigir als governs que compleixin l'obligació de protegir-la com a ingredient substancial de la resta de llibertats.
- > PROMOVENT la difusió i l'accés a les fonts d'informació pública que incentivin un nivell de participació més documentat, responsable i profund, que millori la qualitat de les nostres democràcies i de la gestió dels governs.
- > CONSCIENTS que tot el que reprimeix la lliure expressió es converteix en un estímul poderós per dilucidar els conflictes socials amb la força o la violència.
- > RECORDANT que l'article 19 de la Declaració Universal dels Drets Humans, els articles 13 i 14 de la Convenció Interamericana dels Drets Humans i els convenis que hagin estat ratificats en relació amb aquest tema estableixen amb claredat la importància de la llibertat d'expressió en el desenvolupament de les nacions i la seva garantia. Res del que s'estableix en aquest Compromís pot interpretar-se com a límit o menyscabament de l'abast que aquestes declaracions i convencions atorguen a la llibertat d'expressió.
- > CONSIDERANT la transcendència de la tasca dels mitjans de comunicació i els periodistes per promoure el flux lliure d'informació i idees que permeti a les persones prendre decisions, argumentar amb propietat i enfortir les democràcies.
- > PUGNANT perquè el desenvolupament de la Societat de la Informació i del Coneixement, l'accés a Internet, el desenvolupament de les noves tecnologies i la convergència serveixin per a un exercici ple dels drets fonamentals, incloent la llibertat d'expressió i el dret a la informació.
- > DEMANANT que les obligacions dels organismes internacionals i dels Estats en matèria de llibertat d'expressió i dret a la informació incloguin els poders executiu, legislatiu i judicial, com també els òrgans constitucionals autònoms dels diferents nivells de govern a partir de la divisió política de cada país.
- > ACCEPTANT la necessitat d'assegurar la llibertat d'expressió a Amèrica Llatina, els signants i tots els qui han col·laborat en la redacció d'aquest COMPROMÍS AMB LA LLIBERTAT D'EXPRESSION, MÈXIC 2009, manifestem la nostra entesa y el nostre deure amb els següents PRINCIPIS:

I. LA GARANTIA DE LA LLIBERTAT D'EXPRESSION

1. La llibertat d'expressió comprèn la llibertat de cercar, rebre i difondre informacions i idees de tota mena, sense considerar les fronteres, ja sigui oralment, per escrit o de manera impresa o artística, o per qualsevol altre procediment que trieu, com també per qualsevol mitjà, incloses les noves tecnologies. La llibertat d'expressió és un dret humà fonamental i un component indispensable de la convivència pacífica i democràtica.
2. Tots els habitants tenen la mateixa oportunitat d'exercir el dret a la llibertat d'expressió, com també de cercar, obtenir i rebre informació sense restriccions.

3. Les societats i els seus Estats estan obligats a adoptar les mesures necessàries perquè les persones amb discapacitat puguin exercir la llibertat d'expressió i el dret a la informació en igualtat de condicions amb els altres. Per aconseguir-ho s'haurà de facilitar la informació en un format accessible i sense un cost addicional, considerant les necessitats dels diversos grups i els tipus de capacitat diferenciada.

4. És el deure de la societat i dels seus Estats promoure iniciatives legislatives, executives i judicials que eliminin totes les mesures o pràctiques que afavoreixin un ús discrecional i/o arbitrari de la publicitat oficial.

5. Es reconeix i s'encoratja un rol actiu de la societat civil en la promoció, la defensa, el reclam i l'ampliació de la llibertat d'expressió com a valor que permet cohesionar els habitants al voltant de valors democràtics sòlids i demandables. A aquest efecte, la societat en conjunt promourà aquesta llibertat, en el sentit i valor més amplis, i vetllarà pel compliment dels governs amb aquesta garantia.

II. SALVAGUARDES A LA LLIBERTAT D'EXPRESSIÓ

1. Ningú haurà d'estar subjecte a cap limitació o interferència en relació amb la seva llibertat d'expressió.

2. No podrà aplicar-se a la llibertat d'expressió cap restricció fora de la llei i, si dins d'aquesta n'existís alguna, haurà d'estar basada en un supòsit legítim, amb la justificació d'una societat democràtica i que sigui una mesura necessària i imprescindible per a la subsistència de l'Estat o dels seus habitants. Els procediments hauran de ser transparents, objectius i amb mecanismes amplis de participació i debat.

III. PLURALISME I DIVERSITAT

La llibertat d'expressió requereix l'obligació de les autoritats i el compromís de la societat per:

1. Promoure la pluralitat d'idees i opinions per incrementar la comprensió i la pluralitat de veus en el debat públic.

2. Facilitar l'accés als mitjans de comunicació, incloses les noves tecnologies, fomentant especialment la participació de grups minoritaris, vulnerables o marginats, com la població indígena, persones amb discapacitats, dones, joves i nens, com també grups lingüístics o culturals minoritaris.

IV. DRET D'ACCÉS A LA INFORMACIÓ

1. Les institucions públiques són dipositàries d'informació i han de permetre el coneixement públic, a través de normatives legals que permetin i facilitin l'accés de la ciutadania a aquest tipus d'informació clau per a l'exercici d'una llibertat d'expressió responsable.

2. El dret a la informació ha d'estar garantit per llei d'acord amb els principis següents:

- Qualsevol persona té dret a accedir a la informació dels organismes públics, sense necessitat d'acreditar cap interès.

- Totes les persones tenen dret a la informació provinent de les empreses o organismes descentralitzats, instituts o partits polítics, institucions educatives i, fins i tot, de les empreses privades o sindicats, quan operin amb recursos o béns públics subministrats per l'Estat.

- Qualsevol té dret a accedir a la informació de les empreses privades que sigui necessària per exercir la protecció d'un dret humà fonamental, mitjançant una ordre judicial de l'autoritat competent.

- Davant una negativa injustificada o una informació deficient, insuficient, manipulada o falsa, haurà d'existir el dret a recórrer a un organisme independent i/o a un tribunal administratiu.

- Els organismes públics hauran de publicar d'ofici, de manera periòdica i sistemàtica, informació important o rellevant per a la societat en general i, temàticament, per a públics específics.

3. Tots els habitants tenen dret a accedir i actualitzar la informació, així com a corregir la informació personal en cas de falsedat o —quan es tracti de dades sensibles— a sol·licitar-ne la supressió quan no sigui important per a la matèria, independentment de si aquesta informació es troba a mans d'organismes públics o privats, i els governs dictaran les mesures necessàries per a aquest fi.

V. EDUCACIÓ

LES SOCIETATS I ELS SEUS ESTATS:

1. Les institucions hauran d'obligar els escolars a fer que la llibertat d'expressió s'exerciti en tots els nivells de la vida acadèmica per a la formació de ciutadans i que sigui aquesta la manera de participar en

l'adquisició de coneixement i de formació per a la convivència social.

2. Hauran de garantir que la seva població rebi una instrucció educativa, des dels cicles escolars inicials fins a tots els nivells posteriors, que permeti una comprensió de lectura i escriptura suficients per aconseguir una cultura de l'exercici ple de la llibertat d'expressió.

3. També hauran d'encoratjar l'actualització dels programes universitaris dedicats a la comunicació en les matèries de llibertat d'expressió, transparència, dret a la informació, noves tecnologies i drets ciutadans, per tal de millorar la professionalització.

4. Per últim, estimular el desenvolupament d'estudis, investigacions i publicacions sobre la llibertat d'expressió dirigits tant als sectors de la comunicació, acadèmic i estudiantil, com a la societat en general.

VI. MITJANS PRIVATS

1. La societat i els seus Estats hauran de promoure la participació més àmplia possible en el debat nacional i en la transmissió de missatges a través dels mitjans de comunicació.

2. La utilització de freqüències de l'espectre radioelèctric ha de ser plenament democràtica i transparent, sense que l'Estat les restringeixi o limiti en benefici de monopolis o oligopolis públics i/o privats.

3. El sistema regulador de transmissions haurà de fomentar els mitjans privats, ciutadans i comunitaris d'acord amb els següents principis:

- Una institució reguladora independent i autònoma serà responsable de l'atorgament de llicències o concessions per a la transmissió de senyals radioelèctrics, així com per a la supervisió de la no restricció en l'adjudicació dels mateixos.
- El procés per obtenir una llicència haurà de ser just, transparent, objectiu i imparcial, i haurà de promoure en tot moment la diversitat i pluralitat de les transmissores.
- Les transmissions de la comunitat seran fomentades per ampliar l'accés en comunitats pobres o rurals, per mitjà de les freqüències de l'espectre radioelèctric.

VII. MITJANS PÚBLICS

Les estacions transmissores administrades amb recursos públics hauran de transformar-se en emissores de servei públic, auditables i subjectes a rendició de comptes, d'acord amb els principis següents:

1. Les transmissores públiques han d'estar protegides per una legislació que els garanteixi estar lliures d'interferències, siguin particulars, polítiques o econòmiques, amb la finalitat d'assolir els seus objectius.
2. La independència editorial de les transmissores de servei públic ha d'estar garantida.
3. Els habitants de tot el territori d'un país tenen dret a l'accés i la participació en les transmissions i els continguts dels mitjans de servei públic.
4. L'àmbit de les transmissores públiques ha d'estar clarament definit i ha d'incloure l'obligació que el públic rebi informació completa, imparcial i políticament plural, sobretot en temps d'eleccions.

VIII. MITJANS DE COMUNICACIÓ

1. Cap sistema de registre per als mitjans de comunicació ha d'imposar restriccions sobre el dret a la llibertat d'expressió.

2. Els mitjans han de:

- Fomentar l'autorregulació, la promoció de codis d'ètica i defensors de les audiències dels mitjans de comunicació.
- Realitzar esforços per augmentar els tiratges de circulació de mitjans impresos, particularment en comunitats desatenses culturalment.
- Incentivar el respecte a la clàusula de consciència, al dret de rèplica i al secret professional.

3. La manca de transparència en els mitjans de comunicació provoca desconfiança en la societat i redueix la qualitat del debat, de manera que els mitjans de comunicació s'han de comprometre a:

- Certificar els nivells d'audiència respectius i, si s'escau, el nombre d'exemplars que imprimeixen, distribueixen, venen o obsequien amb absoluta veracitat i ètica.
- Informar sobre els imports en concepte de publicitat i anuncis que facturem a l'Estat, fet que contribuirà a evitar privilegis injustificats o la manca d'equitat en la distribució de la publicitat governamental.

- Ser transparents en la seva gestió interna, quan aquesta incideixi en la formació d'opinió pública, el dret a la informació i la llibertat d'expressió.

4. L'empresa informativa i els seus comunicadors han de ser encoratjats per assolir acords que garanteixin les edicions independents.

5. Cap anunciament als mitjans de comunicació podrà retirar publicitat per motius informatius ni buscar que s'oculti informació amb pressions econòmiques.

6. Els mitjans de comunicació i les entitats privades que proveeixin informació, fins i tot per Internet, hauran d'utilitzar formats i serveis accessibles per a tothom, especialment per a les persones amb discapacitats.

IX. NOVES TECNOLOGIES

L'accés a les noves tecnologies, especialment Internet, com a instrument per a l'exercici ple dels drets fonamentals —com són la llibertat d'expressió i el dret a la informació— ha de comprendre:

1. L'accés a equips i xarxes, per a l'ús de les noves tecnologies.

2. L'educació en l'ús de les noves tecnologies.

3. La promoció del desenvolupament d'habilitats informatives per al major nombre possible d'usuaris.

4. La promoció de la creació de continguts pertinents per a la població en general.

X. ÒRGANS REGULADORS PER A LES TRANSMISSIONS I PER A LES TELECOMUNICACIONS

Qualsevol autoritat que exerceixi atribucions sobre l'àrea de les transmissions i les telecomunicacions ha de:

1. Ser independent, autònoma i estar protegida adequadament contra interferències de qualsevol naturalesa: particular, política o econòmica.

2. Ser formalment responsable davant la societat, dotant-la de mecanismes idonis per a això.

3. Ser transparent i oberta al públic a les juntes de processos deliberatius, perseguint la participació ciutadana.

4. Garantir que la junta de govern o l'òrgan col·legiat de decisió de l'autoritat estiguin integrats per persones lliures de conflictes d'interessos pel que fa als agents regulats i als partits polítics, així com desvinculats del govern, amb la finalitat de garantir la imparcialitat en les decisions.

XI. QUEIXES

1. És necessari un sistema per atendre queixes sobre la gestió dels mitjans de comunicació, públics i privats. Aquest sistema haurà d'estar disponible i ser àmpliament accessible, i haurà d'anar acompanyat de la garantia del dret a la rèplica. Perquè això sigui possible, hauran d'existir regles preestablertes i codis de conducta que indiquin el procediment senzill que cal seguir per presentar una queixa, els terminis del procés, les recomanacions i els remeis.

2. Qualsevol òrgan establert per atendre les queixes sobre continguts difosos pels mitjans haurà d'estar protegit d'interferències polítiques, econòmiques o de qualsevol altre tipus. Els poders d'aquest òrgan seran de naturalesa administrativa i conciliadora i no hauran d'usurpar el poder dels tribunals.

XII. PROMOCIÓ DE LA PROFESSIONALITAT

1. La missió d'informar necessàriament implica una responsabilitat professional. El comunicador haurà d'assumir la responsabilitat de la seva tasca professional i considerar que la calúnnia, la difamació, la injúria, l'alteració de proves, la deformació dels fets, les acusacions sense fonament i la mentida són faltes professionals greus, amb conseqüències jurídiques.

2. Els professionals dels mitjans seran lliures per organitzar-se en associacions o unions, nacionals i internacionals.

3. Les empreses periodístiques s'han de comprometre a proveir capacitació contínua al personal.

4. Societat i govern hauran de promoure, des dels àmbits professional i acadèmic, la reflexió sobre l'ètica periodística i la responsabilitat social dels mitjans i la seva transcendència, per tal de fomentar la creació de mecanismes autoreguladors que permetin elevar la qualitat informativa perquè redundi en una major i millor llibertat d'expressió.

XIII. MESURES CONTRA ELS QUI EMETEN LA SEVA OPINIÓ A TRAVÉS DELS MITJANS

1. És condemnable amb severitat qualsevol atac contra la llibertat d'expressió dels qui l'exerceixen als mitjans, o contra els propis mitjans, com per exemple les amenaces, les lesions, el segrest o l'assassinat, així com la destrucció material d'instal·lacions o el fet de delmar el periodisme independent, la llibertat d'expressió o el lliure flux d'informació per al públic.
2. La societat i els seus Estats tenen l'obligació d'adoptar mesures efectives per evitar qualsevol tipus d'atacs i, si s'escau, investigar, castigar els perpetradors i assegurar-se que les víctimes tinguin accés a remeis efectius i a la reparació dels danys.
3. Els Estats i la societat civil constituïran xarxes de suport, promoció, difusió i acompanyament jurídic per atendre actes contra la llibertat d'expressió; xarxes en què conflueixin periodistes, universitats, mitjans de comunicació, despatxos d'advocats, organitzacions no governamentals, entitats gremials i tota la societat.

XIV. DRET A LA VIDA PRIVADA, A L'HONOR I A LA PRÒPIA IMATGE

1. Ningú no té dret a difamar o atemptar en contra de la vida privada, l'honor, la intimitat o el dret a la pròpia imatge de les persones.
2. Les persones públiques hauran de comprendre que, pel simple fet d'exercir el càrrec que ocupen, estan més exposades a crítiques i controvèrsies.
3. Els Estats han de garantir que les seves lleis en contra de la difamació o els atacs a la vida privada, l'honor, la intimitat o el dret a la pròpia imatge mai imposin sancions tan severes com per inhibir l'exercici de la llibertat d'expressió i el dret a la informació. Es considera una sanció severa l'empresonament, així com les sancions pecuniàries excessives.

XV. SITUACIONS D'EMERGÈNCIA

En situacions d'emergència o desastres naturals, s'ha de respectar el dret a la informació de les persones i l'exercici de la llibertat d'expressió amb responsabilitat d'acord amb elevats estàndards ètics, sense propiciar alarmes innecessàries ni situacions de pànic.

XVI. ALTRES MESURES

1. Les societats i els seus Estats han de revisar i adequar el seu marc jurídic de manera que no hi hagi disposicions que limitin o soscavin l'interès públic en l'àmbit de la llibertat d'expressió.
2. Els conceptes de "seguretat nacional, interès públic reservat a l'Estat i l'ordre públic" no hauran de ser factors que inhibeixen la llibertat d'expressió i el dret a la informació, a menys que existeixi un interès legítim per a una restricció temporal.

XVII. MESURES ECONÒMIQUES

1. Les societats i els seus Estats han de promoure un ambient econòmic general i una política fiscal en què es permeti fomentar els mitjans de comunicació.
2. La societat ha d'exigir als Estats que promoguin legislacions que transparentin i regulin l'equitat publicitària. Cal evitar que els funcionaris utilitzin la distribució d'anuncis públics per interferir en els continguts dels mitjans.
3. Les societats han d'exigir als seus Estats adoptar mesures efectives per evitar la concentració monopolista o oligopòlica dels mitjans de comunicació en un sol propietari o en pocs grups, sense limitar el desenvolupament del sector de les comunicacions i les seves tecnologies.

XVIII. PROTECCIÓ DE LES FONTS I ELS MATERIALS PERIODÍSTICS

1. La societat ha d'exigir als governs que legislin perquè hi hagi normes que assegurin el secret de les fonts d'informació d'aquells que exerceixen la llibertat d'informació professionalment.
2. La regulació del secret professional ha d'incloure tant les fonts com els materials i instruments de treball el coneixement dels quals pugui permetre arribar a saber l'origen de la informació que sigui d'interès públic.
3. La normativitat del secret professional ha de ser absoluta quan es tracti d'òrgans administratius i només ha d'admetre excepcions per mandat judicial degudament fundat i motivat quan raonablement no hi hagi

manera de conèixer la font informativa i això impliqui un risc real i imminent que posi en perill la seguretat democràtica.

XIX. IMPLEMENTACIÓ

Els signants del present Compromís amb la llibertat d'expressió realitzarem tots els esforços, accions i activitats de promoció, informació, denúncia, acadèmia, investigació, difusió i legislació orientats a complir amb els principis aquí establerts.

Mèxic, D.F., 17 d'agost de 2009.